

Labklājības ministrija

Skolas iela 28, Rīga, LV - 1331, tālr. 20688267, e-pasts lm@lm.gov.lv, www.lm.gov.lv

Rīgā

14.04.2025. Nr. 33-1-05/582
Uz _____ Nr. _____

Latvijas Republikas Tiesībsarga birojam
paziņošanai e-adresē

Informācijai:
Aizsardzības ministrijai
paziņošanai e-adresē

*Par apgādnieka zaudējuma pensiju
valsts aizsardzības dienesta karavīriem*

Labklājības ministrija (turpmāk – ministrija) izskatīja Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – tiesībsargs) 2025. gada 17. janvāra vēstuli Nr. 6-1/37, kurā tiesībsargs aicina izvērtēt iespēju mainīt tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu, ka valsts aizsardzības dienesta (turpmāk – VAD) karavīriem netiek ierobežotas tiesības saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju, un sniedz šādu atbildi.

Kā norādīja Aizsardzības ministrija (08.03.2025. vēstule Nr. MV-N/524), VAD nav ne mācības, ne studijas vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās, turklāt VAD karavīri saņem kompensāciju (Valsts aizsardzības dienesta likuma 28. panta pirmā daļa un uz tās panta pamata izdotie Ministru kabineta 2023. gada 4. jūlija noteikumi Nr. 375 “Par valsts aizsardzības dienestā izmaksājamo kompensāciju un pabalsta apmēru un izmaksas kārtību”) un saskaņā ar Valsts aizsardzības dienesta likuma 16. panta pirmo daļu atrodas daļējā valsts apgādībā.

Pie tam saskaņā ar likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.panta 5.¹ daļu obligāti sociāli apdrošināmās personas ir personas, kuras pilda VAD tiešo dienesta pienākumu izpildes laikā. Šajā laikā par šīm personām no valsts pamatbudžeta tiek veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pensiju, invaliditātes un bezdarba apdrošināšanai, kā arī maternitātes, paternitātes, slimības un vecāku apdrošināšanai.

Vēlamies informēt, ka ministrija uz šo jautājumu ir paskatījusies plašāk, apzinot arī citas iespējamās situācijas, kādās pakalpojumu izmaksa vēl tiek pārtraukta uz VAD laiku (skat.tabulu).

N. p.k.	Pabalsts	Izmaksas termiņš	Nosacījumi	Tiesību akts
1.	Apgādnieka zaudējuma pensija	Līdz 24 gadu vecumam	Var saņemt bārenis vai bez vecāka gādības palicis bērns pēc pilngadības sasniegšanas līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, kurš mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē.	Likums “Par valsts pensijām”
2.	Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu	Līdz 24 gadu vecumam	Ja sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimības dēļ ir iestājusies apdrošinātās personas nāve, darba nespējīgajiem šīs personas ģimenes locekļiem, kurus tā pilnīgi vai daļēji apgādāja, ir tiesības uz atlīdzību par apgādnieka zaudējumu – bērniem, kas jaunāki par 18 gadiem, kā arī bērniem pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas, ja tie mācās vidējās vai augstākajās mācību iestādes dienas nodaļā un nav vecāki par 24 gadiem.	Likums “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām”
3.	Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts apgādnieka zaudējuma gadījumā	Līdz 24 gadu vecumam	Var saņemt, ja nav tiesību saņemt valsts pensiju, nav sasniegusi pilngadību, ir zaudējusi vienu vai abus apgādniekus un nav stājusies laulībā. Pabalsta izmaksu turpina, ja persona pēc pilngadības sasniegšanas mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav vecāka par 20 gadiem vai studē augstskolā dienas nodaļā (pilna laika klātienē) un nav vecāka par 24 gadiem.	Valsts sociālo pabalstu likums
4.	Pabalsts ikmēneša izdevumiem bārenim vai bez vecāku gādības palikušajam bērnam	Līdz 24 gadu vecumam	Pabalstu piešķir bārenim vai bez vecāku gādības palikušajam bērnam pēc pilngadības sasniegšanas, ja turpina mācības vai studijas.	Ministru kabineta 2005. gada 15. novembra noteikumi Nr. 857 “Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc

				ārpusģimenes aprūpes beigšanās”
5.	Apliecība sociālo garantiju nodrošināšanai bārenim vai bez vecāku gādības palikušajam bērnam	Līdz 24 gadu vecumam	Var saņemt bārenis un bez vecāku gādības palicis bērns pēc pilngadības sasniegšanas, kurš turpina mācības, līdz 24 gadu vecumam.	Ministru kabineta 2005. gada 15. novembra noteikumi Nr. 857 “Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās”

Ministrija piekrīt, ka personai, kas iestājas VAD, nebūtu jāpārtrauc izmaksāt apgādnieka zaudējuma pensiju. Vienlaikus šādās situācijās būtu jāturpina izmaksāt arī atlīdzību par apgādnieka zaudējumu un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu apgādnieka zaudējuma gadījumā, jo tie paredz izmaksas analogiska riska iestāšanās gadījumā - sakarā ar vecāka nāvi. Jāatzīmē, ka, veicot šādas izmaiņas likumdošanā, tām ir finansiāla ietekme.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk – VSAA), veicot datu analīzi par personām, kuras saņēma apgādnieka zaudējuma pensiju un uzsāka VAD, konstatēja, ka 2024.gadā 24 personas VAD uzsāka uzreiz pēc vispārējās, profesionālās izglītības iestādes vai koledžas pabeigšanas, 27 personas VAD uzsāka pēc gada vai ilgāka laika perioda, savukārt 11 personām apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksa bija pārtraukta. Pēc VSAA datiem 2024.gadā atlīdzības par apgādnieka zaudējumu izmaksa tika pārtraukta vienai personai sakarā ar atrašanos VAD. 2024.gadā nebija tādas personas, kurām valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta izmaksa tika pārtraukta sakarā ar atrašanos VAD.

Vidējā apgādnieka zaudējuma pensija 2024.gadā ir 326,46 eiro. Tātad prognozētais papildus nepieciešamais finansējums 62 personām būtu ap 243 tūkst. eiro gadā.

Arī bārenim vai bez vecāku gādības palikušajam bērnam pēc pilngadības sasniegšanas, pārtraucot mācības sakarā ar stāšanos VAD, tiek pārtraukta pabalsta izmaksa ikmēneša izdevumiem, kā arī nav tiesību uz apliecību sociālo garantiju nodrošināšanai. Apliecība sociālo garantiju nodrošināšanai dod tiesības saņemt dažādus transporta atvieglojumus pilngadību sasniegušam bērnam bārenim vai bez vecāku gādības palikušam bērnam, ja viņš apgūst vispārējās pamatzglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatzglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmu vai augstākās izglītības programmu. Lai persona, kura iestājas VAD, nezaudētu apliecību sociālo garantiju nodrošināšanai laikā, kamēr tiek pārtrauktas mācības, nepieciešami grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 15. novembra noteikumos Nr. 857 “Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc

ārpusģimenes aprūpes beigšanās”.

Tā kā minētajām iniciatīvām, ir finanšu ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem, tās ir izskatāmas budžeta 2026.gadam izstrādes procesā. Ministrija iesniegs attiecīgus priekšlikumus prioritārajiem pasākumiem 2026.gada budžetā, īpaši ņemot vērā to, ka minētās iniciatīvas ir saistītas ar budžeta izstrādē noteiktajiem prioritārajiem pasākumiem aizsardzībai, un papildu finansējuma apstiprināšanas gadījumā sagatavos attiecīgus grozījumus tiesību aktos.

Valsts sekretāra vietnieks

D.Jakaite

D.Trušinska, 20688314
L.Liepa, 20683941
Dace.Trusinska@lm.gov.lv
Linda.Liepa@lm.gov.lv